

Småland
Kinnared
Märskult

3607

uppt. från Gårdning

ber. av Frans Pettersson
i Märskult.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Skogssmura

1

En jägare som en gång var ute på jakt-
stigen "fick upp" en skogssmura, som av hum-
darna jagades in i en backsluga. Därinne
låg en häring sjuk. Hon hade ärtor till tork-
ning hängande i taket. Dit flög smuran
uppför och gömde sig. Jägaren sköt då ett
skott upp i taket så att smuran ramlade
ner. Men även ärtorna föll till större delen
ner ur sina baljor. Gumman började då
jämra sig och klagade över förlusten av
sina ärtor, som hon skulle ha kokat väl-
ling^{av} på juleafton. Jägaren (antagligen Oden)
bad henne då att ej vara orolig för ärt-
terna. När gumman började plocka i sina
ärtor och tittade närmare efter, såg hon
att varje ärta var förvandlad till en
pärla. Gumman blev då storbelåten.

Smil
Kinnaröd
Åkershytt

Mycket. Sanna Gerding
3607 Rönne
M. Finn Pettersen, Åkershytt

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

1932 Jag har själv en gång i min barndom
hört en skogssnuva skratta. Det var en
decemberkvätt år 1900 borta vid Frösjö-
hult. Jag hade min mor i sällskap. Trak-
terna Åströmkring är sedan gammalt illa
berömda. Man blev nämligen rätt ofta
förfyllad där. Det rinner en bäck i sko-
gen där borta där man kan få höra
barn gråta.

Skogssnuva.
2

Näcken visar sig stundom som en katt
t. ex. i Ramsjön här söder ut. Denna katt
var större än en kalv.

Näcken.

Min fader mötte glosan julkvällen
1894 vid Rössvik på vägen mot Rönne.
Det var antagligen Froargds so för hon
kom norrifrån. Hon skulle förslås till kyr-
kogården för att rota upp de säda och

Glosan.

äta dan. Hon var som en stor, leer gris
och toet var stunt och ruffsig.

Toet = raggen. Detta var inte alltid lika
dant på glason. Var det ruffsig och dum-
hårigt skulle det bli missväxt det följande
året. Var raggen däremot tät och slät
skulle det bli god äring.

Att komma för tidigt till julottan var
mycket riskabelt, ty under julnatten höll
de döda sin julotta i kyrkan. För länge
sedan var det en person här i Urshult,
som av någon orsak hade kommit ett
par timmar för tidigt till kyrkan. När
han kom fram till kyrkan såg han ljus
lysa i fönsterna och han trodde att han
hade kommit för sent, ty han såg

inte en människa på kyrkbacken. Han
skynade sig då genast in men märkte
redan när han kom i dörren en stark jord-
lukt. Han förstod då att det var de
döda, som hölls i latta. På predikstolen
stod en bevrängelspräst och predikade
för de andra döda, som voro mer eller
mindre bevrängel. Dessa fingo skak syn
på den inträdande och rusade på honom
från alla håll och började mysa och riva
honom. Han tog genast till flykten och
lyckades med knapp nöd rädda livet men sin
nya rock, som de döda fastat tag i och
som han krängde av sig, fick han lämna
i sticket. När man sedan kom till de le-
vandes i latta, låg en liten bit av rocken
på varje grav.

3607

Nyt. Sam. Gårding

Mr. Hans Petersson

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

5

Småland
Nimsvad
Mishult 21 1722

Mjölkhare tillverkades av en oblat, som
undansnillades vid nattvarden, ulltrådar,
spunna i 9 torsdagar samt björksticker
av björk, vuccen på nordsidan av ett
berg. Den av mjölkharen bestulne kunde
skjuta denna med hagel, gjorda av en
silverslant.

För att skydda sig mot maran skulle
man sätta träskoma så att lätattan
var riktad utåt.

Man kunde även hänga en marakvast
över sängen som skydd för maran. Mara-
kvastar kallades de risiga utväxter, som
bruka finnas på björkar.

Preatur kunde också ridas av maran.
En bonde som plågades av maran frågade
en granne om bot för dotter. Denne rekke

Bygglund
Kennevald
Schult 1922

3607
Jens Sun Gårding
Jens Frans Pettersson

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

6

honon då att hänga en lio över en av
sina kor. Nästa natt hängde han själv
på liew. Han hade nämligen själv varit
mara utan att veta om det.

För att skydda hästarna för maran
hängde man upp en almanacka över
honon i spiltan.

Om en person med ont öga tittade på
en som högg ved skulle det gå denna
illa.

Om man hade svårt att göra smör skulle
man ta en spik från mulken likkista och
slå fast i botten av kärnan eller strac
ovanför botten i själva sidan

Spöland
Himmel
1932

3607

fr. Gunn Berling
fr. Finn Pettersen

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

När man bredde ut häbojan för att bä-
ra in höet måste man genast lägga någ-
ra höstrån på den för att göra höet dry-
gare.

För att barn ej skulle få utslag, skulle
man ta jord på olika ställen på kyrko-
gården och bada barnet i vatten med
denna jord i.

Lomhörda personer skulle sitta under kyrk-
klockorna medan man ringde samman till
guds tjänst så skulle de få sin hörsel
igen.

I Trshörna hände det 1896 att alla
kattorna på ett ställe spöknade och dog.
En av de spöka kattorna tog man och
drog genom ett skorstensrör, varvid

Sept 22 - 1932

han blev frisk igen och levde i 10 år.

Om man stal ett vedträ från en granne
men sedan bar hem det igen kunde den-
ne använda det som botemedel för djur.
Man tog endast några flisor av vedträet
och lade i brännvin, som man ^{det synen} gav krea-
turet. Det kallades "stajlet och häjm-
båret" = slulet och hemburet.

Träslaget spelade ingen roll.

Om man hade fruktträd, som ej bar frukt skulle man gå efter juldoffan direkt hem till fruktträdet, tiggande, och grundligt ska-
ka trädet.

Fräja troddes välsigna allting på julfesterna.

I Dansamåla i östra Urshult bodde
för en gubbe som hette Lamke. Han
hörde till dem som brukade gå årsång.
Under en sådan årsång hände honom en
gång något mycket underligt. Han mötte
en släda som ~~hörde~~^{hult} i skarp trav. Itrae
efteråt kom en ~~hona~~^{hult} trippande. Hon ro-
pade åt Lamke: "Tror du jag himmer dem?"
Lamke tyckte det var så komiskt att
han ej kunde låta bli att skratta. En
stund efter kom ett halmlass draget
av råttor. Baktill på lasset stack en
bräda ut. Där satte sig Lamke, men vips
for då hela lasset med Lamke baktill
i väg genom luften och hamnade på Hassel-
sta slätter långt nere i Blekinge. Den
slackars Lamke fick gå en lång väg hem.

Under dymmelveckan, påskveckan
fick man ej sälja något från gården.

Skärtorsdag skulle man gå ut naken på
dynghögen vid köksdörren och ställa sig
där med kärmarna om man ville ha till
med smöret. Man skulle då böla som en
ko och ropa: "Ja vitt som detta bäljan-
det hörs, så är tanket mitt." — Härige-
nom tog man smörhyckan från grannarna.

Varfridags afton skulle man springa bar-
fota tre gånger runt gårdsplanen. Om man
härvid stack sig i fötterna, hade man mot-
gång att nästa under sommaren.

Valvaremåssans morgon (1:a maj) skulle

Man innan solen gick upp, ligande och
fastande sopa och städa överallt i konings-
hus och prähus. Soporna skulle därefter
brännas upp. Detta skulle göras för att
slippa ohyra under årets lopp på männi-
skor och djur. Man skulle börja i norr
och gå åt söder. Under själva sopningen
skulle man då och då göra korstecken
med kvasten.

Sjögård
Kinnarö
Utsatt 1939

3607

Lena Gerding
Hans Pettersson
Utsatt

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

12

För i tiden brukade man skjuta efter
höskördens slut. Varga-Daniel i Degerhaga
brukade skjuta 4 pistolskott över det
sist sammanräfsade.

Magni Pettersson i Fölahaga hade på
sin tid en kanon, med vilken han sköt
några lösa skott efter höskörden. Detta
så sent som på 80-talet.

Vid sädeskörden bands för den sista näken
i form av en docka som kläddes och sattes
på den sista kraken. Den kallades så
"staugare" (ståndare)

Vid höskörden lämnades några hösträn på
"bröjan" (= där man breddat ut höet, bredan)
avsedda för Odens getter.

En ko, som kalvat skulle efter kalv-
ningen som första dryck få ett glas bääm-
vin samt så mycket vatten som fick
rum i ett oxöra. I detta blandades några
pepparkorn, en nypa salt, en torr mid-
sommarskvast, en nypa mjöl samt litet
kummin. — Över dörren till lagården
satte man en kniv tills kon blivit bra
igen efter kalvningen. Eller en gammal
lie. — Ibland lades skål i spannen, där
kon drack första drycken.

Kalven skulle matas första gången med
mjölk ur sked. När han druckit skulle
man slå honom i skallen med skeden
och säga: "Drick bättre näst och tredje
gång själv!" — Sen skulle kalven "skos" ⁱⁿ

d. v. s. man slog ett par slag med handen under varje klåve. Detta gjordes för att han skulle bli piggare och drivas.

När kon ej kunde idissla, "lappat dräpet" skulle man lägga sig framslupa på ett baskutak och bita av tre grässtrån och ge dessa åt kon, som sålunda skulle få "dräpet" igen.

Om man skaffat sig en katt skulle han första gången han kom in i huset ej gå den vanliga vägen genom dörren utan fira ner genom skorstenen för att han skulle drivas. In tidigare han härvid blev, desto snällare blev han.

Småland
Kammarfö
Utskult

3607

Upp. Sam. Gårding
Ber. Frans Pettersen
Utskult

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

15

Upp. 1822
Offerkast. I Bastaremåla mördades
en gång en person som kallades "bräd-
rackaren." Sedan den dagen kastade
alla förbipasserande grenar (ganglar) och
kvistar på detta ställe, för att den döde
ej skulle kunna gå igen. Ett sådant stäl-
le där man samlade, offrade, gynnade
och stenar kallades offerkast eller värpe.

Utom detta värpe fanns ännu ett i U.
nämligen vid Odeusvallakults Lörögård.
dessa lig där kvar så sent som vid bör-
jan av 1900-talet.

I Brändeberg, Almundsryd, förekom offer-
kast med stenar.

Förkastelsedagar (=Tyko Braksdagar, olycksdagar) voro under årets lopp följande:

Januari: 1, 2, 4, 6, 12, 20

Februari: 11, 17, 18

Mars: 1, 4, 14 och 15.

April: 10, 17 och 18.

Maj: 7, 15 och 18.

Juni: 6; Juli: 17 och 21.

Aug: 2 och 10.

Sept: 1 och 18; Okt: 6; Nov: 6 och 18.

Dec.: 6, 11, 18 och 28.

Det var naturligtvis olyckligt att vara född en förkastelsedag. Ju längre ifrån en sådan man hade sin födelsedag, dess bättre var det.

Mrs. Anna Gerding
Per. Frans Pettersson
Carlstedt

Amalund
Wennerstedt
Carlstedt
aug 1932

Om ett lik tittar med högra ögat
vänlar det en manlig släkting efter sig
och tittar det med vänstra, en kvinnlig.
Om det sittade med båda ögonen blev
det både en manlig och kvinnlig som dog.

Tör att ej den döde skulle gå igen, hand
man ihop storbarna på honom med lin-
tråd, vilken ej den döde broddes kunna
slita.

När lik av brattslingar eller andra
dåliga människor begravts, slog man en
påle genom gravkullen så att ~~den~~ pålen
inte syntes.

En död fick ej flyttas från sitt dödsläger
förrän själsringning verkställes

När en person dött, skulle man lägga
en bibel, en sax eller ett annat föremål
av stål på hans bröst.

Om en havande kvinna dog skulle sax
nål och tråd läggas i kistan. På domens
dag tänktes nämligen barnet vara fött.
Med saxen skulle fadret skiljas från mo-
dern. Med nålen och tråden skulle na-
veln sys igen.

Om klockklängen vid själavringningen var
klar och hördes långt och bra, var den
döde välbehållen i himlen. Var däremot
klängen duf, så var han på ett annat
ställe. Om ljuden från klockringningen
voro långt utdragna, så att det liknade

ett barns gråt, var den döde sörjd. Vore
de istället korta, var han ej sörjd

Om likvagnshästarna ej kunde dra liket
eller hade svårt för det, så ville den
döde ej giftas, jordpåkas.

På Kläcklinge (i Åsne lillhörande
Halosvika socken) fanns för en skoma-
hare, som kallades Karl Thuer (sluger)
därför att han ansågs mycket dum. Han
var en gång ute på friarefärd. Han
smyg då uppför backarna och gick sak-
ta nedför. "Varför gör du så?" frågade nå-
gon då — "Jo," sa han "om Lyckan nu
är före mig så himmer jag henne i upp-
försbackarna och är hon efter så himmer
hon mig i nedförsbackarna."

En vinterkväll skulle han ut till någon
av sina kunder för att sy skor. Han gick
en kväll för att bli undfågad med kvälls-
mat och för att kunna börja arbetet
desto tidigare följande morgon. Som han
nu gick där på isen över Åsne in till

Fästlandet såg han sin egen skugga på isen, ty det var klart månsken. Han inbillade sig då att det var en annan skomakare, som var ute och skulle konkurrera med honom, ty han såg ju tydligt skuggan av skomakaregrejorna, som hängde och dinglade på hans rygg. Han tilltalade då sin skugga och sa: "Jaså du ska också ut och sy, då går jag väl hem, då." Varpå han vände och gick hem.

På Vämboö dog för några år sedan ett stort original som kallades Tyska-Nisse. Lätt namn lär han ha fått därför att hans fader var tysk.(?) Han kallades Tysken på hamnaren och var brännmästare, brännvinsbrännare i Rösåla.

Denne Tyska-Nisse var vitt bekant för sin förmåga att ge dräpande svar och sitt lustiga sätt att lala. Han hade en hustru, (pojke, son) som blev arrendator under brukspatron Stephens. Arrendestället låg i Alshult. En av T.-N:s grannar frågade en dag: "Nå hur trivs herren din där nere i Alshult?" — "Jo," sa T.-N., "han trivs nog bra men han vet bara inte hur han skall få små nog sällspårer!"
Det är nämligen mycket stenigt där i A.

En snöig vinterdag var han ute och drog en kälke och mötte då en bekant som sa: "Det är fint för idag." — "Ja, inte tycker jag det, för man får ju dra!"

En soldat Stursk här ifrån Urskult
(Rydbergs i Imoåmila mors farfar) var
inte så litet förtäring. Han hade lärt
sin kunskap av en finsk förtäring, så han
var med i finska kriget.

En gång berättar Rydberg, hade han
blivit beaktad på ett brädespelt un-
der sköndetiden. Vad Stursk gjorde för
hokus pokus vet man ej, men söndagen efter
kom tyven i egen person hem till Stursk
med spillet alldeles naken. Genom J: s
förtäring blev han emellertid stående u-
tanför köksdörrarna hela söndagsmorgo-
nen och kunde ej röra sig ur släcken
utan var som förtäring. Så fick han stå
till att lösa medan kyrkfalket gick förbi.
Sedan löste Stursk honom från släcken.

Y Tröskyd badde förr en gubbe, som kallades Tröskan och som lär hava varit särdeles elak vid sin hustru. Han stod bl.a. en gång och slipade en kniv, och när folk då frågade vad han skulle använda den till, sade han att han skulle ^{skrämma} slakta sin hustru med att slakta henne. När man då undrade varför han var så slugg vid henne, sa han bara ^{att han} skulle pröva henne. Därför hvars tillnamn Tröskan eller Tröskaren.

En gång hade han varit ute på sjön och fiskat en hel dag. När han kom hemandes hemåt på kvällen kom gumman ned till stranden för att möta honom.

"Har jag varit länge borta?" frågade Tröskan. — "Ja," sa gumman, "du har

varit så länge. — "Jaså", sa gubben då,
"men natta så bli ännu längre." Och där-
vid vände han ekan och rodde utåt
igen men i detsamma lag han en smör-
gas ur sin matsäck och räckte henne
på ett arblad för att hon ej skulle fara
illa. Sedan fortsatte han ut på sjön och
stannade där hela natten.

Han dog någon gång på 70-talet.

J. Rasmåla fanns förr en gubbe som
hette Jösse på Gatan. Han hade förmågan
att höra eld. En gång blev det skogseld
och man skickade då efter J. Han gick
då bara runt omkring elden. Sena stan-
nade när den kom till hans "trö".

(Jmf. Öra-Johan.)

Jösse -
på Gatan.